

Örökségünk védelme és jövője 8.

Az egri vár régészeti feltárásának 100 éve – 1925–2025

tudományos konferencia

Dobó István Vármúzeum

2026. február 25–26.

VARGA ÉMESE

Varga Emese 2011-ben szerzett mester diplomát az Eötvös Loránd Tudományegyetem régészet szakán, középkor és római provinciák régészete szakirányon. A diploma megszerzése után az ELTE BTK Régészettudományi Intézetének tudományos segédmunkatársa lett. Az oktatási tevékenységbe is bekapcsolódott „A dohányzás tárgyi emlékei” című kurzusával. Ez idő alatt számos, elsősorban középkori, illetve kora újkori fókuszú feltáráson vett részt (Szécsény – Pintér-ház, Zirc – Ciszterci kolostor, Perkáta – Nyúlidűlő, Regéci vár, Pápa főtér, stb.)

2013-tól az örökségvédelemben kezdett dolgozni, mint Nógrád megye régész felügyelője. 2022-től a Magyar Nemzeti Múzeum Nemzeti Régészeti Intézetének munkatársa, régész-muzeológus munkakörben. Kutatásának fókuszában a dohányzás kora újkori megjelenése és elterjedése, valamint ennek tárgyi emlékei, a cseréppipák állnak. A témában előadásokat tartott hazai és nemzetközi konferenciákon, illetve számos cikket és tanulmányt jegyez. Az Académie Internationale de la Pipe nevű, nemzetközi pipakutató szervezet tagja.

FELIRATOS CSERÉPPIPÁK AZ EGRI VÁR GYŰJTEMÉNYÉBEN

Az egri vár területén – immár száz esztendeje – zajló régészeti feltárásoknak köszönhetően, több ezer cseréppipa-töredék látott napvilágot. A pipaleletek között megtalálhatóak olyan példányok, melyeken arab betűs szavak/feliratok szerepelnek. A múzeum gyűjteményében 35 darab feliratos pipa található. Mivel az arab felirattal rendelkező pipák nagyon ritkán előkerülő leletek, ezért az egri anyag már egy olyan mennyiséget képez, amiből átfogóbb megállapításokat is megfogalmazhatunk a pipáknak ezzel a különleges csoportjával kapcsolatban.

A feliratos cseréppipák vizsgálata komplex vizsgálatot igényel. Szükséges egyrészt a pipákat, mint tárgyakat elemeznünk és ehhez régészeti módszereket kell alkalmaznunk: beilleszteni az egyes darabokat a pipák osztályozására felállított formai tipológiai rendszerbe, vizsgálni őket az anyag, a készítéstechnika, a felületképzés, a rajtuk megjelenő díszítőmotívumok stb. tekintetében. Ugyanakkor nagyon fontos a komplex kutatáshoz a pipákon megjelenő szövegek értelmezése, fordítása is. E kutatási szemléletmódnak megfelelően a feliratos pipák két alapvető irányvonal mentén vizsgálhatók.

A kutatás egyik fő irányvonala a feliratos pipák, mint tárgyak vizsgálata. Milyen típusú cseréppipákon szerepelnek feliratok? Köthető-e a felirat megjelenése adott formai típushoz? Hogyan készültek és milyen más díszítőmotívumokkal szerepelnek együtt a feliratok a pipákon? Milyen minőségű darabokon jelennek meg a szövegek? Hol készültek a feliratos pipák, mekkora a földrajzi elterjedésük és milyen identitású készítőmesterek termékeinek tarthatjuk őket? Mely időszakban voltak divatban, mikorra datálhatjuk őket?

A másik fő kutatási irányvonal a feliratos pipákon szereplő szövegeknek az értelmezését célozza meg. Milyen nyelvű szövegekkel találkozunk? Hogyan fordíthatjuk, értelmezhetjük a pipákon megjelenő mondatokat, szókapcsolatokat? Miért kerülnek éppen ezek a szövegek e tárgyakra? Mennyire köthető a szöveg jelentéstartalma magához a pipához, mint

használati tárgyhoz? Mennyire jellemző a korszakban különböző eszközök feliratozása és milyen jellegű szövegek kerülnek más tárgyakra?